

ΤΟ ΑΛΛΟ ΒΗΜΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΙΣ

Can i help you?

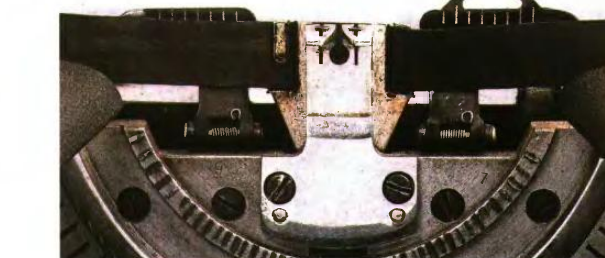
Η

τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ) έχει πλέον καταστεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής μας ζωής. Εδώ και καιρό, η σημαντικότερη τεχνολογική καινοτομία της εποχής μας συγκρίνεται με την εφεύρεση του υπολογιστή ή ακόμη και με την ανακάλυψη της τυπογραφίας πριν από περισσότερα από 500 χρόνια. Ακόμη και για τους μη ειδικούς – και συγκρατώ τον εαυτό μου στη μεγάλη πλειονότητα των ανθρώπων αυτής της κατηγορίας – είναι πλέον προφανές ότι οι νέες ψηφιακές τεχνολογίες επηρεάζουν ολοένα και περισσότερο σχεδόν κάθε πτυχή της ζωής μας.

Ιδιαίτερα δραματικές είναι οι αλλαγές για όλους όσοι ασχολούνται, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, με την παραγωγή περιεχομένου. Πρόκειται για εικόνες, βίντεο και ταινίες. Το ίδιο ισχύει και για τη μουσική, αλλά κυρίως για τα κείμενα κάθε είδους. Στον πολυμεσικό κόσμο στον οποίο ζούμε, ο γραπτός λόγος – ίσως να είμαι κάπως παλιωμένος – σε αυτό το ζήτημα – παραμένει η ανώτερη και καθαρότερη μορφή δημοσιογραφικής επικοινωνίας. Σε κάθε περίπτωση, ο γραπτός λόγος εξακολουθεί να είναι το μέσο που επιτρέπει την πιο αποτελεσματική μεταφορά σύνθετων επιχειρημάτων και αναλύσεων.

Και αυτό με φέρνει στην αφορμή των σκέψεων που ακολουθούν. Ως σχολιαστής και πολιτικός αναλυτής, με τη φιλόδοξη επίδοξη να καταφεύγω στο ηλεκτρολόγιο του υπολογιστή μου μόνο όταν έχω να μοιραζώ με τους άλλους ένα πρωτότυπο μίνιμαξ, το ερώτημα εδώ και καιρό δεν είναι αν χρησιμοποιώ τα εργαλεία της τεχνητής νοημοσύνης στη δουλειά μου. Το ερώτημα που απασχολεί, πιθανότατα, και πολλούς άλλους είναι διαφορετικό: πώς χρησιμοποιώ αυτά τα ψηφιακά εργαλεία και – προσοχή, εδώ αρχίζουν οι δυσκολίες – πού βρίσκονται τα όρια της χρήσης τους. Το ερώτημα αυτό δεν αφορά τα τεχνικά όρια των νέων τεχνολογιών. Αν πιστέψει κανείς τους ειδικούς, οι δυνατότητες στον τομέα αυτών μοιάζουν σχεδόν απεριόριστες.

Το ζήτημα αφορά, όμως, πρωτίστως ερωτήματα που αγγίζουν τη δεοντολογία της γραφής και, κατ' επέκταση, την ίδια την αντίληψη του δημοσιογραφικού λειτουργήματος σε μια εποχή ριζικών ανακατατάξεων στον χώρο των μέσων ενημέρωσης. Η συζήτηση αυτή έχει προ πολλού ξεπεράσει τα όρια του προσωπικού προβληματισμού των ανθρώπων των μέσων. Στο τέλος της ημέρας, αφορά και την ποιότητα της ενημέρωσης και, κατά συνέπεια, την πολιτική

Η ηθική πίσω από τα κείμενα

κουλτούρα, με ευρείες επιπτώσεις για τη δημοκρατική τάξη μέσα στην οποία θέλουμε να ζούμε.

Στη Γερμανία, τη χώρα μου, η συζήτηση στην οποία αναφέρομαι έφτασε σε ένα ευρύτερο κοινό όταν μια από τις κορυφαίες ημερήσιες εφημερίδες της χώρας απαγόρευσε από τη μία μέρα στην άλλη σε έναν πολυβραβευμένο αρθρογράφο να συνεχίσει να δημοσιεύει τα κείμενά του. Αφορμή για το «σκάνδαλο» ήταν η αποκάλυψη ότι – και εδώ παραθέτω την ανακοίνωση της εφημερίδας «Tagesspiegel» – «ο πρώην εκδότης και διευθυντής σύνταξης είχε αναθέσει τη συγγραφή άρθρων γνώμης σε σύστημα τεχνητής νοημοσύνης». Στην ανακοίνωσή της προς τους αναγνώστες, η εφημερίδα αναγνωρίζει ότι και στη δική της σύνταξη η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί ένα «εργαλείο», το οποίο «μας βοηθά να απλοποιούμε και να βελτιώνουμε επιμέρους στάδια της δημοσιογραφικής εργασίας».

Η τεχνητή νοημοσύνη – συνεχίζει η διεύθυνση της γερμανικής εφημερίδας – δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποτελεί μέσο που «επιτρέπει να αναλαμβάνει τον πυρήνα της δουλειάς μας». Και ακολουθεί η φράση που, κατά τη γνώμη μου, είναι ιδιαίτερα σημαντική και καθοριστική και για τη δική μου αντίληψη περί δημοσιογραφίας: «Η δημοσιογραφική κρίση, η αξιολόγηση και η τρέφηση των πληροφοριών, η αναλυτική ερμηνεία τους και η γλωσσική τους διατύπωση πρέπει να παραμένουν πάντοτε εθιμική και ανθρώπινη». Ο πρώην εκδότης, ο οποίος εντοπίστηκε να παραβιάζει αυτόν τον κανόνα, παροδέθηκε αμέσως

Η «Tagesspiegel» απαγόρευσε σε πρώην εκδότη της να δημοσιεύει άρθρα του όταν διαπιστώθηκε ότι είχε αναθέσει τη σύνταξη τους σε πρόγραμμα τεχνητής νοημοσύνης. Ο ΡΟΝΑΛΤ ΜΑΪΝΑΡΤΟΥΣ συλλογίζεται τα νέα όρια της δεοντολογίας με φόντο την τεχνολογική έκρηξη

δημόσια το λάθος του και ζήτησε συγγνώμη. Αναγνώρισε, μάλιστα, ότι το ελάττωμα που φερεται να είχε κάνει ήταν να ενημερώσει τους αναγνώστες πως το κείμενο που έφερε την υπογραφή του είχε παραχθεί από λογισμικό τεχνητής νοημοσύνης. Η «υπόθεση Κόντορφ» – αυτό είναι το όνομα του δημοσιογράφου που βρέθηκε στο επίκεντρο της αντιπαράθεσης – παρουσιάζει ευρύτερο ενδιαφέρον, καθώς αφορά, λίγο ή πολύ, όλους όσοι παράγουν περιεχόμενο με σκοπό τη δημοσίευσή του. Το κρίσιμο ερώτημα δεν είναι αν χρησιμοποιεί τεχνητή νοημοσύνη. Το πραγματικό ερώτημα είναι πώς τη χρησιμοποιεί και – εδώ βρίσκεται η ουσία του προβλήματος – σε ποιον

βαθμό το τελικό προϊόν αποτελεί αποτέλεσμα της δικής μου πνευματικής εργασίας και της προσωπικής μου κρίσης.

Ο Κόντορφ απέτυχε επειδή έβαλε το όνομά του κάτω από ένα κείμενο που είχε παραχθεί από πρόγραμμα τεχνητής νοημοσύνης. Οι αναγνώστες μπορούσαν, επομένως, να θεωρούν ότι αυτό που διάβάζαν προερχόταν πράγματι από τη σκέψη και τον πνευματικό κόσμο του συγκεκριμένου ανθρώπου. Στην πραγματικότητα, όμως, δεν συνέβαινε αυτό: η ουσιαστική δημιουργική συμβολή δεν προερχόταν από τον Κόντορφ, ο οποίος εμφανιζόταν ως συγγραφέας του κειμένου, αλλά από μια άψογη μηχανή.

Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν, σύμφωνα με την άποψη της σύνταξης, η κόκκινη γραμμή είχε ξεκαθάρα παραβιαστεί. Πρόκειται για μια σύγχρονη μορφή λογικολιπής, την οποία κατέστρεψε δυνατή η τεχνητή νοημοσύνη. Ωστόσο, ανακρίβεια εύλογα το ερώτημα: τι παραμένει επιτρεπτό σε αυτόν τον νέο κόσμο των φαινομενικά απεριόριστων τεχνολογικών δυνατοτήτων; Και υπάρχει άραγε μια γενικά αποδεκτή και δεσμευτική απάντηση σε αυτό το ερώτημα;

Προκειμένου να προσφέρουν σαφήνεια και καθοδήγηση, οι εκδοτικοί οργανισμοί έχουν δημοσιεύσει εκτενείς κατευθυντήριες γραμμές. Στη Γερμανία, οκτώ στους δέκα εκδοτικούς οργανισμούς διαθέτουν πλέον τέτοιες «guidelines». Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, οι εργαζόμενοι υποχρεούνται να χρησιμοποιούν τα σύγχρονα αυτά προγράμματα, τα οποία βοηθούν να απλοποιηθούν και να γίνουν πιο

αποτελεσματικές οι δημοσιογραφικές διαδικασίες.

Τα προγράμματα που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη έχουν πλέον καταστεί αναπόσπαστο μέρος της δημοσιογραφικής καθημερινότητας. Ο,τι μέχρι πριν από λίγα χρόνια έκαναν οι μηχανές αναζήτησης, τα προγράμματα αρθρογραφικού ελέγχου και οι εφαρμογές μετάφρασης, το αναλαμβάνει σήμερα ο βοηθός τεχνητής νοημοσύνης – ταχύτερα, αποτελεσματικότερα και συγκεντρωμένα σε ένα και μόνο εργαλείο. Ιδιαιτέρως ισχυρές – και γι' αυτό τόσο δημοφιλείς – είναι οι εφαρμογές που με το πάτημα ενός κουμπιού προτείνουν τίτλους και συνόψεις κειμένων. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το αποτέλεσμα είναι έτοιμο προς δημοσίευση.

Σε αυτό ακριβώς το σημείο αρχίζουν να γίνονται ορατές οι αρνητικές παρενέργειες της τεχνολογικής προόδου. Η σύνταξη περιλήψεων και η διατύπωση εύστοχων τίτλων συγκαταλέγονται στις πλέον απαιτητικές πνευματικά εργασίες μιας σύνταξης. Όταν τα καθήκοντα αυτά ανατίθενται διαρκώς και σχεδόν μηχανικά στην τεχνητή νοημοσύνη, καλλιεργείται η πνευματική τεμπελιά και υπονομεύεται η αναλυτική ικανότητα των δημοσιογράφων. Δημοσιεύεται για σταδιακή εξάρτηση από τη μηχανή, η οποία λειτουργεί σχεδόν σαν ναρκωτικό. Υπάρχει ο κίνδυνος βασικές δημοσιογραφικές δεξιότητες να απροσφύσουν ή ακόμη και να χαθούν.

Και έτσι καταλήγω σε ένα συμπέρασμα το οποίο – το τονίζω ρητά – δεν έχει παραχθεί από τεχνητή νοημοσύνη. Δεν υπάρχει άλλος δρόμος από το να αντιμετωπίσουμε ενεργά το ζήτημα της τεχνητής νοημοσύνης και να την εντάξουμε στις καθημερινές μας εργασιακές πρακτικές. Το κρίσιμο, ωστόσο, είναι ο συντάκτης ενός κειμένου να αντιμετωπίζει το λογισμικό ως βοηθητικό εργαλείο και όχι ως έναν αυτοματοποιημένο – και, κατ' επέκταση, απρόσωπο – μηχανισμό παραγωγής κειμένων που τα αναλαμβάνει όλα. Η δημοσιογραφική εθιμική ανήκει στον άνθρωπο και όχι σε ένα ανώνυμο σύστημα. Και, τέλος, αν κάποια στιγμή λείπει είτε ο χρόνος είτε η αναγκαιότητα πνευματικής πάραυτα, το ελάχιστο που δικαιούται να περιμένει το κοινό από έναν συγγραφέα είναι να δηλώνει ότι το κείμενο έχει παραχθεί από μηχανή.

Με αυτό το πνεύμα εννοώ τις αναγνώσεις και τους αναγνώστες αυτού του άρθρου ότι, για τη μεταφορά των σκέψεών μου από τα γερμανικά σε ελληνικά και δόξα ελληνικά, χρησιμοποιώ τη βοήθεια ενός ψηφιακού μεταφραστικού προγράμματος.

Ο ρόλος Ρονάλτ Μαϊνάρτους είναι πολιτικός αναλυτής, σχολιαστής και κύριος ερευνητής στο **Ελληνικό Ιδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΙΑΜΕΠ)**.